

Tuntosarvi

Suomen Kuurosokeat ry:n järjestö- ja jäsenlehti
7/2026

**Luonnon keskellä tandemilla
Avartava matka Pohjolassa**

Sisältö

Pääkirjoitus: Kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessi etenee kuulemisiin	3
Vauhdin hurmaa ja hikistä ylämäkeä tandempyöräretkellä	4
Elämysten matka Suomeen	8
Kurkkaus kehitysyhteistyö-koordinaattorin arkeen	10
Opinnäytetyö kuulovammaisten ja kuulonäkövammaisten henkilöiden huomioimisesta hätäetsinnällä	12
Aluepalvelun neuvonta	14
Ajankohtaista syyskokouksesta	15
Puheenjohtajan palsta	16
Älykkäämpää liikkumista – älykeppi	17
Ilmoitukset.....	18
Muutoksia äänilehtien jakeluun	23

Etukansi: Marco ja Roberta Rajala vierailulla C. O. Malmin koululla Turussa.
Kuva: Marcon kuva-arkisto. Juttu löytyy sivulta 8.

Takakansi: Kuurosokeiden Toimintakeskuksen aistipuutarhan kasvilaatikoista löytyy iloisen värisiä samettikukkia sekä savesta tehtyjä sormiaakkosia. Kuvat: Jaakko Evonen

Tuntosarvi

52. vuosikerta
ISSN 2490-1695

Julkaisija

Suomen Kuurosokeat ry

Levikki

500

Toimitus

Päätoimittaja ja taitto
Anne Metsäpuro
Sisällöntuottaja Jaakko Evonen
p. 040 753 2026
viestinta@kuurosokeat.fi

Vuosikerran hinta

Vuosikerta 30 euroa. Suomen Kuurosokeat ry:n jäsenille ilmainen. Yhdeksän numeroa vuodessa printtilehtenä, piste-kirjoituksella, Daisy-äänilehtenä, sähköisenä Luetus-ohjelmassa ja pdf-näköislehtenä verkossa.

Mainosten hinnat

puoli sivua 140 euroa
2 x 1/2 palstaa 70 euroa
1 palsta 60 euroa
1/2 palstaa 35 euroa
1/4 palsta 20 euroa

Tilaukset ja osoitteenmuutokset

Suomen Kuurosokeat ry,
Insinöörinkatu 10, 33720 Tampere.
s-posti:
osoitteenmuutos@kuurosokeat.fi

Toimiston aukioloaika

ma-pe klo 9.00–15.00

Painopaikka

PK-Paino Oy, Tampere

Toimituksella on oikeus käyttää lehden juttuja yhdistyksen internet-sivuilla
www.kuurosokeat.fi.

Kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessi etenee kuulemisiin

Totuus halutaan tuoda näkyväksi. Tarcoitus on tehdä julkiseksi se, mitä kuurot, kuurosokeat ja muut viittomakieliset henkilöt ovat kokeneet historian eri vaiheissa ja mitä osa yhteisöstä kohtaa edelleen nyky-Suomessa.

Vuonna 2025 käynnistynyt kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessi on siirtynyt aktiiviseen kuulemisvaiheeseen. Tavoitteena on selvittää viittomakielisiin kohdistuneita oikeudenloukkauksia, syrjintää ja viranomaistoiminnan vaikutuksia sekä tehdä ehdotuksia yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi.

Prosessin taustalla ovat kokemukset puhumaan pakottamisesta, kielellisestä syrjinnästä, avioliittorajoituksista, pakkosterilisaatioista ja väkivallasta. Tarkoituksena ei ole vain kuvata menneitä vääryyksiä, vaan tunnistaa myös rakenteita, jotka vaikuttavat viittomakielisten ihmisten elämään edelleen.

Oikeusministeriön yhteydessä toimiva itsenäinen sihteeristö kerää tietoa kuulemisilla, selvityksillä ja muulla tiedonkeruulla. Kuulemisia on järjestetty eri puolilla Suomea jo yli sata. Niissä on tallennettu kokemuksia eri sukupolvilta, mikä kertoo yhteisön vahvasta

tarpeesta tulla kuulluksi ja saada oma historiansa näkyväksi.

Erityistä huomiota on kiinnitetty myös kuurosokeiden kokemuksiin. Osa kuulemisista on toteutettu heitä varten. Kuurosokeat ovat kohdanneet samoja oikeudenloukkauksia kuin muutkin viittomakieliset, mutta myös esteettömyyteen, kommunikaatioon ja palvelujen saavutettavuuteen liittyviä haasteita. Siksi heidän näkökulmansa on tärkeä osa kokonais kuvaa.

Vuoden 2027 lopussa valmistuvan loppuraportin tarkoituksena on esittää toimia viittomakielisten oikeuksien vahvistamiseksi ja sovinnon rakentamiseksi valtion ja yhteisön välille.

Ratkaiseva kysymys kuuluu kuitenkin: mitä tapahtuu raportin jälkeen? Suomi elää tiukan talouden aikaa, mutta oikeudenmukaisuus ei saa olla säästökohde. Hallituksen on sitouduttava viemään prosessin johtopäätökset käytäntöön. Kyse on perus- ja ihmis-oikeuksien toteutumisesta, eikä sitä voi sivuuttaa vetoamalla säästöihin tai vaikeaan taloustilanteeseen.

Risto Hoikka

Toiminnanjohtaja ■

Vauhdin hurmaa ja hikistä ylämäkeä tandempyöräretkellä

Teksti: Suomen Kuurosokeat ry:n aktiivijäsen Anne Palo ja Eerika Väisänen, vapaa-ajanohjaaja
Kuvat: Eerika Väisänen

Me olimme kumpikin tahoillamme pitäneet silmällä maanantain 13.7. säättä, koska suunnitelmissa oli tehdä vähän pidempi pyöräretki Kuurosokeiden Toimintakeskuksen rinnakkain ajettavalla tandemilla. Reitiksi oli suunniteltu Pyhäjärven maisemareitti, joka on pyöräilijöiden keskuudessa suosittu, 32 km pitkä, merkitty rengasreitti Pirkanmaalla. Jes - juuri sopivan pilvinen ja sopivan tuulinen päivä pitkälle pyöräretkelle! Eipähän ainakaan helteessä hiki tulisi! Eväät ja uimapuvut repuisa lähdimme matkaan ja laskea loimottelimme Hervannan baanaa kohti Tampereen keskustaa.

Varsinaiselle Pyhäjärven maisemareitille pääsimme ohitettuamme Ratinan ja jatkoimme Eteläpuistosta merkittyä reittiä pitkin kohti Pyyntikin harjua. Mäki Pyyntikin harjulle tandemilla olikin haaste, sillä kevyenliikenteenväylä käy mutkaisella tiellä niin kapeaksi, etteivät tandemin molemmat takarenkaat tielle edes mahtuneet. Niinpä **Eerika** talutti "Uljasta mustaa" ja **Anne** seurasi perässä. Mäen päällä pysähdyttiin näköalapaikalle ihastelemaan upeat maisemat Pyhäjärvelle – tuonne vastarannalle me olemmekin

matkalla! Ensimmäinen tauko pidettiin Varalan Urheiluopistolla, jonka jälkeen laskettiin pitkää mutkittelevaa alamäkeä Tahmelan rantaan. Tahmelassa kaupungin yhteisöpuutarha oli upeassa kukkaloistossa. Uimaranalle ei tehnyt mieli jäädä, sillä sen oli

Liian kapea kevyenliikenteen väylä.

vallannut parvi valkoposkiahania ja hanhien kakkaa oli kaikkialla.

Tahmelan jälkeen puhelimen karttasovellus ohjasi meidät Hyhkyyn ja siitä kohti Kaarilaa kiertämään pienen Vaakonlammen. Vastassa oli pieni, mutta niin jyrkkä, hiekkainen ylämäki, että siihen jäätiin - keskelle mäkeä. Ei auttanut muu kuin molempien hypätä pois pyörän kyydistä ja taluttaa loppumäki. Hyvää ylämäkeä seuraa usein hyvä alamäki ja niinpä laskimme alas niin vauhdikasta hiekkasta alamäkeä, että jarrutteluista huolimatta molempia sopivasti jännitti. Ihan kuin paremmassakin vuoristoradassa!

Kuten alkumatkasta oli sovittu, Eerika kuvaili Annelle ympärillä näkyviä

erilaisia paikkoja. "Hyhkyn Riviera, hauska yrityksen nimi! "Mutta eikös me oltu jo kerran Hyhkyssä?" kysyi Anne. Eerika arveli, että kyllä tässä yhä reitillä ollaan. Hän tarkisti puhelimen kartalta, että kyllä piirretyllä reitillä mennään. Vaan eipä hän huomannut, että puhelimen karttalaukun keikah- taessa myös karttasovellus oli keikah- tanut 180 astetta ympäri ja piirtänyt "avuliaasti" uuden reitin siihen suun- taan, josta olimme tulleet. Pian Eerika huomasi, että "Hetkinen, nämä talot ja pihat me ollaan jo nähty..." Huumoril- la tästäkin n. 3 km "ketunlenkistä" sel- vittiin. Eikä muuta kuin tandem ympä- ri ja uusi kiintopiste karttasovelluksen reitille. Arvaatte varmaan, että saimme uusinnan myös jyrkästä hiekkaylämä- estä ja vauhdikkaasta alamäestä!

Pyynikin harjumaisemissa kelpaa pyöräillä.

Matka kohti Nokian Rajasalmen siltaa ja Pirkkalaa jatkui mukavasti ja maisemat olivat kauniit. Olimme suunnitelleet pidemmän tauon ladata tandemin akku, nautiskella kahvit ja ehkä pulahtaa Pyhäjärvestä kahvila Seelalla Pirkkalassa. Puolimatassa karttasovellus ilmoitti ääneen, että "Kahvila Seela saattaa olla suljettu". Noh, pysähdytään sitten Rajasalmen sillalla, sielläkin on kahvila. Pahus! Maanantaisin on kiinni sekin. Akkua tandemissa oli jäljellä kolme täydestä seitsemästä pykälästä. Tässä kohtaa Eerika tiesi, ettei ilman latausta akku tule kestäämään, sillä paluumatka Hervantaan tulee olemaan nousua. Tampereen Hervanta sijaitsee keskimäärin

133 m merenpinnasta. Emme jääneet tätäkään asiaa murehtimaan, vaan ostimme kaupasta tuoreet viinerit ja pidimme Pirkkalan Turrin satamassa kunnon evästauon. Nyt olivat ainakin pyöräilijöiden omat energia-akut ladattu!

Kotimatalle Hervantaan käännyttiin jo Pirkkalasta, vaikka maisemareitti jatkuisi vielä pitkin Pereen, Härmälän ja Hatanpään rantoja. Tiesimme yhdistyksen työntekijöiden Tuija V:n ja Birgitan vinkeistä, että Härmälän alue on ratikkatyömaan vuoksi liikennejärjestelyiltään tällä hetkellä hyvin sekava ja sinne emme halunneet joukkoon sekoilemaan. Reitimme jatkui

Retkeläiset Eerika ja Anne

Sarankulmaan ja Peltolammille. Sinne se akku sitten tiukkaan ylämäkeen loppuikin ja viimeiset 8,5 km tulimme lihasvoimin. Rinnakkain ajettavan tandem kokonaispaino pyöräilijöineen on reilusti yli 200 kg ja sähköpyörien polkeminen ilman sähköavustusta on aina raskasta.

Mukavia rupatellessa matka kuitenkin jatkui omin voimin Lakalaivaan, Lahdesjärvelle, Nirvaan, Veisuun ja Haililan kautta takaisin Hervantaan. Huh huh – nyt se hiki sitten tuli! Matkaa kertyi GPS:n piirtämän reitin mukaan 42,7 km. Vastaantulijoissa aiheutimme pitkin matkaa iloisia hymyjä, vilkutuksia ja "hieno menopeli teillä!" -huudahduksia. Myös meille jäi tästä pyöräretkestä iloinen mieli ja hyvät muistot! ■

Rajasalmen silta.

Tahmelan kukkaloistoa ihailemassa.

Elämysten matka Suomeen

Teksti: Jaakko Evonen
Kuvat: Marcon kuva-arkisto

Marco on 30-vuotias kuulonäkövammaisen italialainen. Hän teki keväällä matkan Suomeen, koska halusi nähdä itse millaista elämä täällä on. Mutta miten hän innostui Suomesta? Entä millaista on elämä Italiassa kuurosokeana?

Kohti kuurosokeiden yhteisöä

Marco sai tiedon kuulonäkövammastaan 27-vuotiaana, kun Usherin syndrooman diagnoosi varmistui. Jo sitä ennen hän oli ollut mukana kuurojen yhteisössä, mutta kuurosokeiden maailma veti hänet nyt mukaansa.

Hän kommunikoi puheella ja viitto. Parhaillaan hän osallistuu Venetsian yliopiston järjestämälle taktiilin viittomakielen kurssille.

-Kun sain tiedon näkövammastani, päätin liittyä kuurosokeiden yhteisöön saadakseni tietää tästä uudesta maailmasta ja erilaisista kommunikaatiotavoista, kuten taktiilista viittomakielestä ja haptisesta kommunikaatiosta.

Marco tapasi Euroopan kuurosokeiden nuorten leirillä 2024 suomalaisia eli **Aarnen**, **Robertan** ja **Santerin**. Tällöin hän ajatteli, että vierailisi heidän luonaan Suomessa.

Kohti Pohjolaa

Marco suunnitteli ja järjesti matkansa täysin itse. Hän aloitti reissunsa Veronasta Italiasta, josta hän matkusti junalla Berliiniin, Kööpenhaminaan, Malmöön ja Tukholmaan. Turkuun hän saapui lautalla.

Hän tutustui Helsingissä, Tampereella ja Turussa lukuisiin nähtävyyksiin ystäviensä kanssa. Saunakulttuurikin tuli tutuksi. Hän tapasi paljon muitakin suomalaisia reissullaan.

Eräs mieleenpainuva hetki oli käyn-
ti **Carl Oscar Malmin** perustamassa kuurojenkoulussa Turussa.

-Tämä vierailu antoi minulle mahdollisuuden saada lisää tietoa Malmin urauurtavasta työstä ja hänen tärkeästä merkityksestään kuurojen opetuksen ja kulttuurin kehittymiselle Suomessa.

Porissa Marco oli mukana kuurosokeiden tapahtumassa.

-Tämä oli tärkeä mahdollisuus vaihtaa kokemuksia, oppia toinen toisiltamme ja vähentää kulttuurisia eroja.

Matka muutti Marcon aiemmat ajatukset Suomesta. Koulussa hän oli katsonut luokkahuoneessaan ollutta karttaa ja ajatellut, ettei pohjoisessa voi asua tai matkustaa, koska siellä on liian kylmää.

-Koin eron kylmän ilmaston ja suomalaisen vieraanvaraisuuden välillä. Tajusin, että ihmiset voivat rakentaa elämänsä siellä aivan kuten missä tahansa muuallakin.

Yhdistys kuurosokeiden tukena Italiassa

Marco kokee, että Italiassa kuurosokeana eläminen on toisinaan haastavaa. Hän on kuitenkin iloinen siitä, että maassa on nyt kuurosokeiden oma järjestö. Sen on perustanut kuurosokea uranuurtaja **Barbara Verna**.

-Kiitos yhdistyksemme, monet meistä ovat löytäneet toisen perheen.

Hän nostaa esille etenkin tulkkauspalvelun. Palvelun taso riippuu hänen mukaansa siitä, missä päin Italiaa sattuu asumaan.

Marco kertoo että, Italiassa on vielä tehtävää kuurosokeiden itsenäisen elämän parantamiseksi verrattuna Suomeen.

-Suomessa kuurosokeat ihmiset saavat tukea tulkeilta päivittäisessä elämässä. Italiassa tilanne ei valitettavasti ole näin.

-Toivon, että yhdistyksemme jatkaa tärkeitä työtään itsenäisyyden, saavutettavuuden ja inklusion puolesta.

Rohkeasti tukea

Marco kannustaa lopuksi kuurosokeita käyttämään rohkeasti tukipalveluita apuna matkoilla:

-Haluan sanoa kaikille kuurosokeille, että matkustaminen on mahdollista – joko itsenäisesti, vapaaehtoisten tai avustajien tuella. Älä pelkää pyytää tukea. ■

Aarne Pirkola ja Marco Pyynikin näkötorjissa, Tampereella.

Kurkkaus kehitysyhteistyön koordinaattorin arkeen

Teksti ja kuva: Sanna Paasonen

Vähän väliä minulta on kysytty, että mitä teen Kynnys ry:ssä? Entä millaista tämä kehitysyhteistyö on? Nyt pääsette kurkkaamaan kehitysyhteistyön koordinaattorin arkeen.

Hyppäys kehitysyhteistyöhön

Kun elimme vielä koronapandemian keskellä vuoden 2021 lopussa, sain yllättävän työtarjouksen Kynnykseltä. Siellä tarvittiin lisäresurssia kehitysyhteistyötiimin puolella. Keskustelin ensin perheeni kanssa, mitä he tuumaisivat tästä. Selvitin myös etätyömahdollisuutta, koska en halunnut vielä muuttaa takaisin Helsinkiin kesken lapseni koulunkäynnin. Sain molemmilta vihreää valoa, joten päätin tarttua uuteen haasteeseen.

Työssä Keski-Aasiassa

Seuraavan vuoden vaihteessa alkoi Vammaiskumppanus-ohjelman nelivuotinen kausi. Vastuulleni siirrettiin Kynnyksen hankkeista suurin eli Keski-Aasian vammaisten naisten voimaantumisen hanke. Siinä ovat mukana Kirgisia, Kazakstan ja Tadžikistan. En tiennyt näistä maista oikeastaan mitään, joten opeteltavaa riitti kehitysyhteistyökuvioiden lisäksi paikallistuntemuksessa. Minut haluttiin tähän

hommaan väkivaltatyöalan kokemukseni ja aikaisemman kansainvälisen yhteistyön taustani takia. Työyhteisö lupasi perehdyttää minut muilta osin ja olla tukenani.

Ensimmäinen matkani suuntautui Kazakstanin entiseen pääkaupunkiin Almatyyn ja Kirgisian pääkaupunkiin Bishkekiin. Ennen matkaa kukaan ei varmaan osannut arvata miten tämä tulee muuttamaan loppuelämäni; heti ensimmäisenä päivänä mursin jalkani pahasti ja jouduin pyörätuoliin. Onnekseni paikallisten kollegojen joukosta löytyi koulutettu lääkäri ja vieläpä pyörätuoli lainaksi. Matkaa ei siis tarvinnut keskeyttää ja jatkoin töitä pyörätuolista käsin.

Tosin vasta Suomessa selvisi tilanteen vakavuus. Minut lähetettiin kiireelliseen leikkaukseen, josta alkoi pitkä toipumisprosessi. Olen edelleen tällä matkalla. Tänä päivänä koen, että tälläkin on tarkoituksensa. Olen saanut kokea arkea pyörätuolikäyttäjänäkin. Suurin osa hankkeisiimme osallistuvista on liikuntavammaisia, osa heistä istuu pyörätuolissa. Siksi minun on nyt omien kokemusten kautta helpompi ymmärtää heidän tilannettaan, vaikka asunkin Suomessa ja esteettömät puitteet ovat erilaisia.

Muutokset kehitysyhteistyössä

Edellisillä ohjelmakausilla kehitysyhteistyömme on painottunut vammaisten naisten aseman vahvistamiseen, sillä juuri he ovat kaikista haavoittuvimmassa asemassa.

Viime joulukuussa päättyi Kynnyksen pitkä yhteistyö Keski-Aasian kanssa ja tammikuussa alkoi jälleen uusi nelivuotinen ohjelmakausi, jolloin vastuulani käynnistyi uusi Moldovan hanke. Tällä ohjelmakaudella kohderyhmämme on laajentunut koskemaan muitakin; esimerkiksi uudella vastuuhankkeellani tuetaan moldovalaisten vammaisten henkilöiden työllistymistä.

Kotivierailut ovat osa seurantamatkaa. Pöydälle on katettu Tadzikistanin perinteisiä kuivattuja hedelmiä ja pähkinöitä juomineen.

Koordinaattorin työ on laaja-alaista

Ulkoministeriön rahoituksella toteutettavat hankkeet sisältävät paljon paperitöitä. Siihen kuuluu esimerkiksi eri dokumenttien täyttämistä, suunnittelua, seuranta- ja tuloksellisuuden arviointia. Koordinaattorin tehtävänä on olla hankekumppaneiden tukena eri dokumenttien täyttämisessä ja seurata hankkeiden kulkua noudattaen ulkoministeriön ehtoja, jottei tapahdu väärinkäytöksiä. Koordinaattori toteuttaa vuosittaisia seurantamatkoja hankemaihin, jotta paikan päällä voidaan tarkistaa esimerkeiksi kuitteja ja tavata paikallisia päättäjiä. Ennen teknologian aikakautta tehtiin useampia seuranta- ja koulutusmatkoja, mutta nykyään koulutukset, neuvonnat ja kokoukset toteutetaan etänäkin.

Vammaiskumppanuusohjelman alaisuudessa työskentelevät suomalaiset hankekoordinaattorit tapaavat kuukausittain yhteisissä kokouksissa. Niissä on mukana myös Vammaiskumppanuuden hallinto. Tapaamisissa jaetaan kokemuksia, tietoa ja kehitetään toimintaa. Vammaiskumppanuuden hallinto kokoaa kaikki hankedokumentit ja toimittaa ne ulkoministeriölle.

Työnkuvaani kuuluu myös Kapua yhtenä varainhankintatoimintana. Toimin lisäksi asiantuntijana Sylin etiopialaisten korkeakouluopiskelijoiden hankkeessa. Töitä ja haasteita siis riittää monikulttuurisessa ja -kielisesä työympäristössä. ■

Opinnäytetyö kuulovammaisten ja kuulonäkövammaisten henkilöiden huomioimisesta hätäetsinnällä

Teksti ja kuva: Sonja Hämäläinen ja Jenni Kanerva; Vapaaehtoinen pelastuspalvelu

Katoaminen ei katso aikaa eikä paikkaa. Ihminen voi kadota niin taajamassa kuin sen ulkopuolellakin, sienimetsällä tai tutulla ulkoilualueella. Mitä on otettava huomioon silloin, kun kadonneella on kuulo- tai kuulonäkövamma? Henkilöetsinnöillä olosuhteet ovat usein haasteellisia, ja kuuleminen ja näkeminen voi olla etsijöillekin haastavaa.

Valmistuimme viime keväänä viittomakielen tulkeiksi Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Teimme opinnäytetyönämme koulutusmateriaalin Vapaaehtoiselle pelastuspalvelulle eli Vapepalle. Koulutusmateriaalin aiheena oli kuulovammaisten ja kuulonäkövammaisten henkilöiden huomioiminen hätäetsinnällä. Hätäetsinnällä tarkoitetaan kadonneen henkilön etsintää. Henkilön oletetaan olevan hätäetsinnän alkaessa elossa ja avun tarpeessa.

Opinnäytetyön ja sen tuotteena toteutetun koulutusmateriaalin tavoitteena on lisätä Vapaaehtoisen pelastuspalvelun etsijöiden valmiutta huomioida kuulo- tai kuulonäkövamat

hätäetsinnällä. Vapaaehtoisen pelastuspalvelun etsijät ovat koulutettuja henkilöetsintätilanteisiin. Vapaaehtoiset etsijät ovat valmiudessa vuoden jokaisena päivänä, kaikkina vuorokauden aikoina. Etsijöiden käytöstä päättää aina etsintää johtava poliisi.

Koulutusmateriaali kouluttaa Vapaaehtoisen pelastuspalvelun etsijöitä huomioimaan niitä piirteitä, joita kuulo- ja kuulonäkövammaisen henkilön hätäetsintään liittyy. Koulutusmateriaalissa on käsitelty muun muassa kohtaamiseen ja kommunikaatioon liittyviä asioita sekä sitä, kuinka kuulo- ja kuulonäkövamma vaikuttavat kadonneen henkilön etsintään. Koulutusmateriaali antaa etsijöille tietoa kuulo- ja kuulonäkövammoista sekä konkreettisia toimintatapoja, kuten opastusote, hätämerkki X, sormiaakokset ja muutamia kuvia sosiaalisista pikaviesteistä. Koulutusmateriaalissa yhtenä tärkeänä osa-alueena on myös tulkkaus.

Koulutusmateriaalin perustana toimivat kyselylomakkeet ja erilaiset kirjallisuuslähteet. Koulutusmateriaali on

myös tarkistutettu eri asiantuntijatahoilla.

Koulutusmateriaali on löydetävissä ammattikorkeakoulujen

Theseus-verkkotietokannasta nimellä "Koulutusmateriaali kuulovammaisten ja kuulonäkövammaisten henkilöiden huomioimiseen Vapepan hätäetsinnällä". ■

Kuulovammaisten ja kuulonäkövammaisten henkilöiden huomioiminen hätäetsinnällä

Sonja Hämäläinen ja Jenni Kanerva

20.4.2025

1

Hätäilmoitus tekstiviestillä numeroon 112

Kirjoita ensimmäiseen tekstiviestiin:

1. Kunta ja osoite
2. Mitä on tapahtunut
3. Mahdolliset lisätiedot tapahtumasta
4. Oma nimi

Hätänumero 112 on vain kiireellisiä hätätilanteita varten, kun tarvitset paikalle ensihoidon, poliisin, pelastuksen tai sosiaali- ja kriisipäivystyksen kiireellistä apua.

Älä lähetä hätänumeroon vinkkejä tapahtumista tai henkilöistä. Älä myöskään testaa tekstiviestipalvelun toimivuutta. Turhat tekstiviestit voivat viivästyttää hädässä olevien ihmisten avun saantia ja kuormittaa hätäkeskuspalvelua. ■

Aluepalvelun neuvonta

Suomen Kuurosokeat ry:n aluepalveluilla on yleinen neuvontanumero ja sähköposti. Resurssien vähenemisen vuoksi palveluasiantuntijoiden työ määrä on lisääntynyt. Aluepalveluiden neuvonnan tarkoitus on varmistaa, että asiakkaat saavat aina tarvittaessa apua, vaikka oman alueen palveluasiantuntija olisi kiireinen.

Aluepalvelun neuvonnassa vastaavat aluepalvelutiimin työntekijät.

Voit olla yhteydessä esimerkiksi:

- Jos et tavoita oman alueesi palveluasiantuntijaa.
- Et tiedä, mistä saisit apua johonkin asiaan.
- Jos tarvitset yleistä neuvontaa tai tietoa esimerkiksi johonkin palveluun liittyen.

- Tarvitset esimerkiksi puhelinnumeron tai lomakkeen, jonka neuvonnan työntekijä voi sinulle lähettää.

Oman alueen palveluasiantuntija hoitaa vaativimmat tai isommat asiakokonaisuudet sekä kotikäynnit. Neuvonta voi antaa nopeampia vastauksia kysymyksiin ja etänä hoidettaviin asioihin.

Sähköpostiosoite:

aluepalveluneuvonta@kuurosokeat.fi

Puhelinnumero: 044 7474 454. Numeroon ei voi lähettää tekstiviestejä, eikä jättää vastaajaviestiä.

Neuvonta on avoinna maanantaista torstaihin kello 9–11. Arkipyhinä neuvonta on kiinni. ■

Ajankohtaista syyskokouksesta

Syyskokousristeily 17.–19.11.2026 Viking Line M/S Gabriella Helsingistä

Hyvä jäsen, joko ilmoittauduit Suomen Kuurosokeat ry:n syyskokousristeilylle? Olemme saaneet lehden painoon mennessä jo reilu 60 ilmoittautumista, mutta mukaan mahtuu vielä hyvin.

Risteilylle vaaditaan mukaan passi, virallinen henkilökortti tai valokuvallinen Kela-kortti. Tarkista, että oma henkilötodistuksesi on myös voimassa koko matkan ajan. Ilman henkilöllisyystodistusta et pääse laivaan.

Ilmoittautua voit lomakkeella verkkosivuillamme: **www.kuurosokeat.fi/syyskokous** tai sähköpostitse: info@kuurosokeat.fi. Lisätietoa saat myös numerosta 040 7780 266. Muista tehdä tulkkityö samalla! Vaihtoehtoisesti voi osallistua etäyhteydellä. Ilmoittautuminen on sitova.

Yhdistyksen koko ryhmä – jäsenet, tulkit, avustajat ja työntekijät – majoitetaan laivan turvallisuusmääräyksen mukaisesti samalle käytävälle kannella viisi tai kuusi. Hyttityyppien yksilölliset poikkeukset eivät tästä syystä ole mahdollisia tällä risteilyllä.

Hytit ovat moderneja ja viihtyisiä standard-luokan hyttejä. Meidän ryhmämme hytteihin majoitetaan yksi tai kaksi

henkilöä jäsenen oman valinnan mukaan, vaikka hytteissä on neljä vuodetta.

Syyskokous pidetään yökerhossa ja ruoat tarjoillaan buffetravintolassa, molemmat kannella kahdeksan. Lähellä on ryhmällemme varattu päivällisen jälkeen kannelta kymmenen kaksi tilaa: nuorten etkoille ja seurustelutila rauhaa kaipaaville.

Saat syyskokouksen asiakirjat jäsenkirjeessä, joka lähetetään normaaliin tapaan hallituksen kokouksen 14.9. jälkeen.

Tervetuloa risteilylle!

Järjestöpalvelut ■

Kuvituskuva: Tekoäly Copilot.

Puheenjohtajan palsta

Tervehdys, hyvät ystävät!

Olen miettinyt, mistä kirjoittaisin teille tällä kertaa. Koko alkuvuosi on ollut täynnä monenlaisia käänteitä. Maailmalla käyvät sodat Ukrainassa ja Iranissa sekä yleinen epävakaus herättävät huolta.

Kesän aikana mediassa on kerrottu helteistä ja korkeista lämpötiloista sekä niiden seurauksena syntyneistä valtavista metsäpaloista. Tuntuu kauhealta ja surulliselta, kun ihmiset menettävät kotinsa. Onneksi olemme Suomessa säästyneet pahimmilta tuhoilta.

Kotimaassa olemme seuranneet poliittista keskustelua järjestöjen avustuksista. Toivomme, että voimme jatkaa palvelujen tuottamista asiakkaillemme ja jäsenillemme. Jatkossa meidän on kuitenkin huolehdittava

siitä, että toteutamme toimintamme hyvin ja taloudellisesti. Myös omaehtoisia säästötoimia on syytä pohtia. Järjestöjen avustusten käyttöä tullaan tarkastelemaan entistä tarkemmin, jotta meidän kannattaa itse etsiä hyviä käytäntöjä ja kohteita, joissa voimme säästää toimintamme laadusta tinkimättä.

Lähitulevaisuudessa tarvitsemme tietoa siitä, mitä te, hyvät lukijat ja jäsenet, toivotte yhdistykseltä ja mitä meidän pitäisi toiminnassamme kehittää. Tätä tietoa tarvitaan, jotta osaamme tehdä oikeita suunnitelmia vähenevillä resursseilla.

Ensi huhtikuussa järjestetään jälleen eduskuntavaalit, ja silloin meidän on tärkeää vaikuttaa. Meidän tulisi yhdessä muiden aistivammajärjestöjen kanssa tuoda esiin tarpeemme sekä työmme merkitys yhteiskunnassa. Jokainen meistä voi viedä tätä asiaa eteenpäin. Mielipiteitä ja ajatuksia voi kirjoittaa erilaisille keskustelukanaville. Jokaisen jäsenen ääni ja mielipide ovat tärkeitä riippumatta siitä, mitä kommunikointimenetelmää hän käyttää.

Olemme kaikki saman järjestön jäseniä ja oman elämämme asiantuntijoita!

Teitä lämmöllä ajatellen,
Puheenjohtaja **Timo Lehtonen** ■

Älykkäämpää liikkumista – älykeppi

Teksti ja kuvat: Jaakko Evonen

Tampereen kuurosokeiden kerhossa pidettiin viime keväänä teemapäivä, jossa esiteltiin uutta älykästä valkoista keppiä. Esittelijänä toimi **Erna Törrönen** logen Oy:stä. Kerholaiset pääsivät kokeilemaan keppiä luennon jälkeen. Törrösen mukaan kepin voi yhdistää langattomasti puhelimeen ja kuulokkeisiin. Se toimii eri karttasovellusten kanssa. Puhetoimintokin on monipuolinen.

Älykeppi kiinnosti kerholaisia. Sitä kokeiltiin sisätiloissa ja ulkona.

-Uudessa versiossa on tekoäly. Esimerkiksi navigaatiotilassa voi kysyä lisäkysymyksiä puheella eikä puhelinta tarvitse näpytellä, Törrönen mainitsee.

Kepissä on taskulamppu ja tutka, joka kertoo edessä olevista esteistä. Täydellä latauksella käyttöaikaa on reilut kahdeksan tuntia.

Törrösen mukaan myös turvallisuus on otettu älykepeissä huomioon.

-Sähköiskun vaaraa ei ole, koska se on suojattu.

Käyttäjä voi säätää kepin navigointi-asetukset haluamakseen. Tulevasta risteyksestä voi pyytää ilmoitusta esimerkiksi 10 tai 100 metriä ennen risteystä. Ja mikäli erehtyy kääntymään väärään suuntaan, opastaa keppi jälleen oikealle reitille.

Törrösen mukaan kepeissä on vielä kehitettävää. Se ei pysty paikantamaan liikennevaloja. Käyttäjän on myös kuultava kepin äänipalautteet, koska saavutettavaa värinätoimintoa ei vielä ole.

-Valmistajalle välitetään palautetta, että keppi voisi tulevissa versioissa kertoa suunnista värinällä, kertoi Törrönen. ■

Kuurosokeiden kerhot

Lahti

Kerho ke 16.9. kello 10–13, os. Puistokatu 9, Lahti. Vieraana palveluasiantuntija Anu Niiranen. Ilmoittaudu viimeistään ma 14.9.

Kerho ke 21.10. kello 10–13. Puistokatu 9, Lahti. Vieraaksi saapuvat Päijät-Hämeen keskussairaalasta näkövammaisten kuntoutusohjaaja Ritva Suokas ja kuulovammaisten kuntoutusohjaaja Nora Siitari. Ilmoittaudu viimeistään ma 19.10.: annivirtalaakso@hotmail.com tai 040 723 6035.

Tilaa tarvittaessa oma tulkki tai avustaja.

Satakunta

Aika ja paikka: ke 9.9. klo 12–15, Ota-vankatu 4 C 49, Pori.

Aihe: Vieraana Tampereen seudun Näkövammaiset ry:n hankevastaava Riitta Koskinen. Hän kertoo, miten kuunnellaan kirjoja ja lehtiä, kun cd-levyjen toimittaminen loppuu. Tule mukaan kysymään rohkeasti! Kahvitarjoilu.

Lisätietoa Paulalta, p. 044 255 5960 tai s-posti: paula.valminen@gmail.com. Tervetuloa mukaan!

Tampere

Aika ja paikka: ti 29.9. klo 13–15. VTS Ristontalo, Frans Leijon -sali, Valta-raitti 9, Tampere

Aihe: Syyskokous. Vieraana johdon sihteeri Anne Isokuortti.

Suomen Kuurosokeat ry:n syyskokous järjestetään 17.–19.11. Viking Linen risteilynä Helsinki–Tukholma–Helsinki. Ilmoittautuminen kokoukseen päättyy 5.10. Tule kerhoon juttelemaan syyskokouksesta!

Kahvia ja pullaa saa ostaa kioskista. Ei yleistulkkausta, tilaa tarvittaessa oma tulkki.

Uusimaa

Syksyn aikataulut: ke 30.9., 28.10., 25.11. ja 16.12. klo 13.30–16.30

Paikka: Haagan Urheilutie 12, Helkan Tupa, Helsinki

Kerhopäivien aiheet varmistuvat myöhemmin. Paikalla on kahvi- ja teetarjoilu, joten otathan 2 e mukaan. Tarjoiluiden vuoksi, ilmoittaudu viimeistään kaksi päivää ennen kerhoa kerhonvetäjälle:

Sähköposti: maria.lebedeva23@outlook.com tai puhelin/tekstiviestit: 044 2194 797

Shakkikerho

Kuurosokeiden shakin harjoitustur-
naus

Aika ja paikka: 23.–25.10. (pe – su).
Kuurosokeiden Toimintakeskuksen
päärakennus, Insinöörinkatu 10, Tam-
pere

Järjestäjä: Kuurosokeiden shakkiker-
ho.

Hinta: Lounas ja päivällinen maksavat
12 e/kpl. Kahvi 5 e, Iltapala 7 e. Majoi-
tus 50 e/yö. Aamiainen sisältyy majoi-
tukseen. Tampereen ulkopuolelta tu-
leville on mahdollisuus majoitukseen
Toimintakeskuksella.

Sitovat ilmoittautumiset: ke 7.10.
mennessä: ville1978@windowslive.
com tai p. 040 753 1996. Ilmoita sa-
malla haluatko majoituksen, mihin
ruokailuihin osallistut ja otatko lauan-
tain iltapäiväkahvin ja iltapalan. Ilmoi-
ta myös mahdolliset ruokavaliosi.

Paikalla ei ole yleistulkkia, tilaa tarvit-
taessa oma tulkki/avustaja.

ICT-koulutus

Teemapäivät asiakkaiden toivomista aiheista

Aika: 27.–29.10. (viikko 44) klo 9.30–
15.30

Paikka: Kuurosokeiden Toimintakes-
kus, Lintuaura, Virtainpolku 4, Tampe-
re

27.10. Puhelimen perusniksit

Koulutus on tarkoitettu iPhone- ja
Android-puhelimien käyttäjille. Koutu-
tuksessa käytetään omaa puhelinta.

Tutustutaan puhelimen aloitusnäyt-
töön ja kuvakkeiden säätämiseen.
Harjoitellaan lisäksi sovellusten asen-
tamista puhelimelle.

28.10. Kuvankäsittelyn perusteet

Kuvankäsittelyn perusteet Paint.
NET-ohjelmalla. Käymme läpi seu-
raavia asioita: kuvan rajausta ja koon
muuttaminen, tekstin lisääminen ku-
vaan, kirkkauden ja värien säätö, te-
hosteet ja kuvien kopiointi muistiti-
kulle. Jos olet tulossa marraskuussa
Muistot talteen -koulutusviikolle, voit
tässä jo etukäteen käsitellä kuvia va-
lokuvakirjaa varten.

29.10. Excelin pikaopas

Tutustumme Excel-taulukkolaskenta-
ohjelman perusteisiin. Harjoittelem-
me, miten tehdä kalenteri tai oma ta-
lousarvio Excelillä. Huom! Koulutus on
hiiren käyttäjille.

Ilmoittautuminen ma 28.9.mennessä:
ict-koulutus@kuurosokeat.fi

ICT:n tietoisikut

Paikka: Teams-etäyhteys

ICT-sanasto. Vapaata keskustelua tietoisikujen aiheista.

Ke 9.9. klo 13. Syksyn ensimmäisessä tietoisikussa voit kysyä sinua askarruttavista tietokone-, puhelin- ja laitetermistä. Voit siis miettiä jo etukäteen sellaisia sanoja ja termejä, joista olet ehkä kuullut, mutta et tiedä, mitä ne tarkoittavat. ICT-kouluttajamme vastaavat parhaansa mukaan.

Tietoisikun jälkeen keskustelemme syksyn tietoisikujen aiheista. Nyt pääset esittämään toiveesi siitä, mistä aiheista järjestämme koulutuksia tulevaisuudessa!

Googlen tekoälytila

To 17.9. klo 13. Tutustumme Google-hakukoneen tekoälytilaan ja millä tavalla voit hyödyntää kyseistä työkalua.

Tulevat tietoisikut (aiheet ilmoitetaan myöhemmin):

ti 6.10. klo 13

to 5.11. klo 13

to 19.11. klo 13

to 3.12. klo 13

ICT:n Puhelinpiirit

Aika:

ti 1.9. klo 12:30-14:30

ti 29.9. klo 12:30-14:30

ti 13.10. klo 12:30-14:30

ti 17.11. klo 12:30-14:30

ti 2.12. klo 12:30-14:30

Paikka: Kuurosokeiden Toimintakeskus, Lintuaura, Virtainpolku 4, Tampere

Tervetuloa mukaan kysymään neuvoa, oppimaan uutta ja harjoittelemaan erilaisia sovelluksia puhelimen apuvälineiden avulla.

Lisätiedot: ict-koulutus@kuurosokeat.fi

Kurssit ja leirit

Elämän polku -leiri

Aika: 3.–5.11.2026

Paikka: Rytlyn leirikeskus, Kuopio

Vielä ehdit ilmoittautumaan!

Kaipaanko hetken hengähdystä, vertaistukea ja tilaisuuden pysähtyä rauhoittumaan?

Lähde mukaan maksuttomalle, täysihoidon sisältävälle Elämän polku -leirille. Kaunis järvimaisema ja luonnon rauha tarjoavat puitteet levähtämiseen, yhdessäoloon ja uusien voimavarojen löytämiseen lämpimässä, turvallisessa ilmapiirissä.

Leirillä on yhteistä tekemistä ja vertaistukea, pysähtymistä ja hiljentymistä oman tarpeesi mukaan sekä yhteisiä keskusteluja elämän eri aiheista. Halutessa on mahdollisuus osallistua hengelliseen toimintaan, mutta mikäli tähän et halua osallistua, on samanaikaisesti tarjolla myös muuta ohjelmaa.

Mukana leirillä Suomen Kuurosokeat ry:n työntekijöiden ja vertaisohjaajan lisäksi viittomakielisen työn pappi Seppo Laukkanen sekä vammaistyön diakoni Mira Leinonen. Heidän kanssaan on mahdollisuus leirillä varata oma henkilökohtainen keskusteluaika.

Haku päättyy 21.9.

Vaikea kuulla, vaikea nähdä -kurssi

Aika: 10.–13.11.

Paikka: Kuurosokeiden Toimintakeskus, Tampere

Kohderyhmä: Kuurosokeat ja kuulonäkövammaiset henkilöt, joilla kuulon ja näön tilanne on muuttunut ja arki tuottaa haasteita. Ensisijaisesti henkilöt,

jotka eivät ole aiemmin olleet mukana järjestön toiminnassa.

Sisältö: Kurssi antaa tietoa kuulonäkövammaisten palveluista ja apuvälineistä, kuulon ja näön muutoksen vaikutuksista toimintakykyyn ja arkeen, kuulonäkövammaan sopeutuminen ja voimavarat, sekä tuntoaistin hyödyntäminen. Pohditaan turvallista liikkumista, tiedonsaantia ja jaetaan arjen kokemuksia. Kurssin aikana toteutetaan käynti Tampereen seudun Näkövammaiset ry:n apuvälinepalvelussa, eli kävijät pääsevät itse kokeilemaan arjen apuvälineitä.

Haku päättyy 28.9.

Kursseille hakeminen

Kursseille haetaan verkossa osoitteessa www.kuurosokeat.fi/kurssit. Vaihtoehtoisesti voi hakea paperilomakkeella, joka lähetetään osoitteeseen Suomen Kuurosokeat ry, Tuija Västilä, Insinöörinkatu 10, 33720 Tampere.

Lisätiedot: www.kuurosokeat.fi/kurssit tai kurssisuunnittelija Tuija Västilä, 044 491 6495, tuija.vastila@kuurosokeat.fi.

Kommunikaatio- palvelut

Suunnittelemme syksyn ohjauksiamme. Jos koet, että haluat oppia uusia kommunikaation menetelmiä tai kerrata asioita, laita viestiä. Järjestämme ohjauksia lähikontaktilla tai etänä. Voit ottaa ohjaukseen mukaan ystäväsi, avustajasi tai perheenjäsenesi.

Kerro ajatuksesi, niin jatketaan siitä. Uutta meillä on Mariannen kokoama käden alta ohjauksen kirja ja kuvailevan käden käyttö eri tilanteissa.

Voit laittaa viestin, kysymyksesi ja toiveesi Riitalle tai Mariannelle. Kerromme mielellämme lisää.

Yhteystiedot:

kommunikaatiopalvelut@kuurosokeat.fi

TukiPlats

Kuurosokeiden vertaistukiryhmä

Elämään kuuluu monenlaisia muistoja, niin mukavia kuin vaikeitakin. Haluaisitko jakaa muistojasi ja kokemuksia si ja keskustella niistä muiden samankaltaisia asioita kokeneiden kanssa?

Kuurojen Palvelusäätiön TukiPlats-hanke järjestää vertaistukiryhmän kuurosokeille henkilöille. Ryhmä kokoontuu Kuurosokeiden

Toimintakeskuksella, päärakennuksen Martti Kempin -salissa. Osoite: Insinöörinkatu 10, Tampere. Lisäksi ryhmään voi osallistua etänä.

Ajankohdat:

Ke 14.10. klo 12:30-14:30

Aihe: koulu- ja opiskelukokemukset.

Ke 4.11. klo 12:30-14:30

Aihe: kokemukset terveydenhuollosta.

Ke 9.12. klo 12.30-14.30.

Aihe: vähemmistönä vähemmistössä.

Tilaisuuksissa on kahvitarjoilu paikan päällä osallistuville.

Ilmoittautuminen:

milla.lindh@kuurosokeat.fi tai viesti 040 774 9207. Ilmoita, osallistutko paikan päällä vai etänä. Ilmoita myös mahdolliset erityisruokavaliot.

Seuraava Tuntosarvi

Seuraava Tuntosarvi ilmestyy viikolla 41/2026. Aineisto pyydetään toimittamaan toimitukseen 7.9. mennessä.

Korjaus

Tuntosarvi 6/26 s. 18 mainitaan **Clarisse Merlet**, jonka sukunimi on vahingossa kirjoitettu väärin. ■

Muutoksia äänilehtien jakeluun

Näkövammaisten liitto lopettaa äänilehtien jakelun CD-levyillä vuoden 2026 aikana.

Äänilehtiä voi kuunnella jatkossa helppokäyttöisellä kuuntelulaitteella, puhelimella, tabletilla tai tietokoneella. Tarjoamme neuvontaa ja opastusta, jotta jokainen CD-äänilehtien kuuntelija saisi käyttöönsä sopivan tavan jatkaa äänilehtien kuuntelua ennen marraskuun 2026 loppua. CD-jakelu päättyy 30.11.2026.

Luetus-kuuntelupalvelun käyttö on kasvanut voimakkaasti, ja yhä useampi asiakas kuuntelee julkaisuja verkkoon liitetyllä Daisy-soittimella tai muilla verkkoratkaisuilla. Samaan aikaan CD-levyjen jakelu on hidastunut postinkulun vuoksi ja jakelun kustannukset ovat nousseet. Myös Säävutettavuuskirjasto Celia on siirtynyt kokonaan äänikirjojen verkkolainaukseen.

Näkövammaisten liiton Daisy-neuvonta opastaa muun muassa sopivan kuuntelutavan ja laitteen valinnassa. Myös näkövammaisten alueyhdistykset auttavat äänijulkaisujen kuunteluun liittyvissä asioissa.

Myös Tuntosarvi-lehden jakelu CD-levyllä päättyy 30.11. Ääniversiona jatkaa Luetus- ja Online (Webbox) versiot.

Daisy-neuvonta

puhelin ma–ti klo 9–15 ja ke–pe klo 12–15 numerosta 09 3960 4040. Sähköpostilla daisy@nakovammaistenliitto.fi.

Alueelliset hankkeet

Helsingin ja Uudenmaan Näkövammaiset ry:n (HUN) hanke Kiinni Kirjallisuuteen ja Tietoon. Digiohjaaja Kalle Haukka. puhelin 050 430 8737, kalle.haukka@hun.fi

Tampereen seudun Näkövammaiset ry:n hanke Verkkovälitteiset äänikirjapalvelut palvelee Pirkanmaan, Satakunnan ja Kanta-Hämeen alueella. Hankevastaava Riitta Koskinen. puhelin 050 384 4917, riitta.koskinen@tsnv.fi

Suomen Kuurosokeat ry:n ICT-palvelut auttaa kuurosokeita ja kuulonäkövammaisia henkilöitä laitteiden vaihdossa ja käytön opettelussa. Ota yhteys sähköpostilla helpdesk@kuurosokeat.fi ■

Haluatko tukea toimintaamme?

- tule mukaan vapaaehtoistoimintaan
- tee kertalahjoitus
- tee testamenttilahjoitus
- tee merkkipäivälahjoitus
- tee säännöllinen kuukausilahjoitus

Tili: FI56 5541 2820 0125 82, OKOYFIHH

Kuukausilahjoittajaksi voi ryhtyä kahdella eri tavalla. Voitte maksaa säännöllisesti haluamanne summan varainhankinnan tilillemme OP FI56 5541 2820 0125 82 viesti-tiedolla "Kuukausilahjoitus" tai viitenummerolla 19716.

Voitte myös lähettää meille laskutustiedot eli nimi ja yhteystiedot sekä toivottu kuukausilahjoituksen summa ja eräpäivä. Näillä tiedoilla lähetämme laskun, jonka voi lisätä eLaskuksi omassa verkkopankissa.

MobilePay numero 38111

Rahankeräyslupa: RA/2021/1740 on voimassa 1.1.2022 alkaen toistaiseksi koko Suomen alueella Ahvenanmaata lukuun ottamatta.

Kysy lisätietoja Janikalta: janika.lanne@kuurosokeat.fi tai 040 651 2511

